

یک دانشجوی مسئولیت پذیر باشیم!

در زندگی روزانه، هریک از ما مسئولیت‌های مختلفی را به عهده داریم. برخی از این مسئولیت‌ها را خودمان تعیین کرده و یا انتخاب کرده‌ایم و برخی دیگر از این مسئولیت‌ها بر اساس نقش‌ها و ماموریت‌هایی است که هر کدام از ما در این دنیا بر عهده داریم و خودمان انتخاب کننده آنها نبوده‌ایم. خواه مسئولیت‌ها را خودمان انتخاب کرده و یا نکرده باشیم، مسئولیت‌ها منتظر هستند تا پاسخی به آنها داده شود. بسیاری از ناسامانی‌های اطراف ما به دلیل مسئولیت‌ناپذیری ما و یا دیگران است. مهم نیست که چه کسی مسئولیت‌ناپذیر است، مهم آن است که چرا فرد پاسخگوی مسئولیت‌هایی که به عهده دارد نیست و چگونه می‌تواند مسئولیت‌های خود را هر چه زودتر و به شایستگی به عهده بگیرد و پاسخگوی آنها باشد.

پس از پایان این مقاله امیدواریم به نکات ذیل دست یابیم:

- تعریف ساده‌ای از مسئولیت‌پذیری ارائه دهیم.
- ویژگی‌های یک فرد مسئولیت‌پذیر را بیان کنیم.
- به عنوان یک دانشجوی مسئول، نسبت به وضعیت تحصیلی خود مسئولیت‌پذیر باشیم.
- آثار و پیامدهای مسئولیت‌پذیری یا مسئولیت‌ناپذیری را بیان کنیم.
- به مسئولیت‌پذیری خود و دیگران کمک کنیم.

مسئولیت‌پذیری چیست؟

مسئولیت‌پذیری یعنی پاسخگو بودن در برابر کسی یا چیزی. امروزه اخلاق حرفه‌ای را بر همین اساس تعریف می‌کنند. یک فرد اخلاقی، فردی است که دست کم دو ویژگی اساسی دارد:

- مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی در برابر آن
- پیش‌بینی‌پذیری

هر اندازه میزان مسئولیت‌پذیری و پیش‌بینی‌پذیری فرد بیشتر باشد، او اخلاقی‌تر است.

مهم‌ترین خصوصیات یک فرد مسئولیت‌پذیر بدین قرار است:

- ۱- کار و وظایف خود را به موقع، بدون تذکر و یادآوری و با حداکثر تلاش انجام می‌دهد.
 - ۲- مسئولیت اعمال خود را می‌پذیرد و در صورت اشتباه در اصلاح آن کوشش می‌کند. به علاوه به دیگران کمک می‌کند و به قول خود وفادار است.
- مسئولیت، یعنی توانایی تشخیص عکس‌العمل مناسب. یکی از بزرگان می‌گوید: «مسئولیت‌پذیری افراد در هر جامعه‌ای یکی از ارزش‌های آن جامعه محسوب می‌شود».

تمرین

آیا می‌توانید خودتان تعریف‌های دیگری از مسئولیت‌پذیری بیان کنید؟

.....

.....

.....

.....

پیامدهای مسئولیت‌پذیری

مسئولیت‌پذیری مهارتی است که در صورت کسب شایستگی آن، نتایج مثبت زیادی برای ما و دیگران به ارمغان خواهد آورد. برخی از پیامدهای مسئولیت‌پذیری بدین قرار است:

شناسایی و شکوفایی استعدادها، ایجاد انگیزه بیشتر برای پذیرش مسئولیت بیشتر، ایجاد روحیه شادتر، ایجاد تعهد و پشتکار نسبت به انجام کار، فراهم شدن زمینه توانمندی در سایر مهارت‌های زندگی، رشد فکری و رشد شخصیت، افزایش عزت نفس، پذیرش اشتباه و نتیجه تصمیم‌گیری‌ها، انجام درست کارهای درست، تشویق دیگران به مسئولیت‌پذیری.

تمرین

به مدت چند دقیقه فکر کنید، ببینید آیا می‌توانید برای مسئولیت‌پذیر بودن در مقام یک دانشجو دست کم ۵ پیامد و دستاورد مثبت دیگر برای مسئولیت‌پذیری بیابید. آنها را در این قسمت فهرست کنید:

- ۱-
- ۲-
- ۳-
- ۴-
- ۵-

چند پرسش

- ۱- تا به حال چه مسئولیت‌هایی داشته‌اید که آنها را انجام نداده‌اید؟ پیامدهای آن چه بودند؟
- ۲- برای انجام مطلوب مسئولیت‌های خودتان تا به حال چه کارهایی انجام داده‌اید؟ پیامدهای آن چه بودند؟

یادآوری چند مسئولیت

همه ما، جدا از سن و سال، جنسیت، سطح سواد، شغل و ...، مسئولیت‌های مختلفی به عهده داریم. برخی از این مسئولیت‌ها بدین قرار است:

درس خواندن و تحصیل، تهیه مواد غذایی، تهیه مسکن، تهیه پوشاک، پختن غذا، شست‌وشوی لباس، حفظ بهداشت فردی و اجتماعی، نظافت محیط زیست، حفظ طبیعت، احترام به دیگران، پرهیز از خشونت، راستگویی، صبر و بردباری، انعطاف‌پذیری، تشویق کارهای مثبت، تعدیل کارهای منفی، مدیریت خود، مدیریت خانواده، آموزش و یادگیری، برنامه‌ریزی، حل مسئله، هدف‌گذاری، ارزیابی عملکرد، وفای به عهد، جدی بودن در کارها، پذیرش اشتباه، تنظیم اقتصاد خانواده، خوب گوش دادن، خوب صحبت کردن، برقراری ارتباط موثر، همدلی و همدردی، رازداری، خوش‌خلقی، مدیریت زمان، مراقبت از خود و دیگران، انتخاب شغل، انتخاب همسر، انتخاب ایدئولوژی، دوست‌یابی، انجام به‌موقع کارها، توجه به آینده خود و فرزندان، رعایت ارزش‌های جامعه، توجه به کار تیمی، کمک به محرومان و مستمندان، شرکت در تصمیم‌گیری‌های اجتماعی، حفظ سلامت روحی و جسمی، انجام مناسک دینی و آیینی، مثبت‌اندیشی، تربیت مسئولانه فرزندان، رعایت حقوق شهروندی، رفت و آمد فامیلی و ...

تمرین

چند دقیقه فکر کنید، آیا می‌توانید مسئولیت‌های دیگری به فهرست بالا اضافه کنید:

.....

.....

.....

حالا کمی تأمل کنیم و گام‌های ذیل را برداریم:

- (۱) فهرستی از مسئولیت‌های خود تهیه کنیم.
- (۲) این فهرست را اولویت‌بندی کنیم.
- (۳) به هریک از مسئولیت‌های اولویت‌بندی شده دقت کنیم و براساس نمره (۰ تا ۱۰) و ببینیم نسبت به آنها تا چه حد مسئولانه برخورد کرده‌ایم.
- (۴) براساس نمره مذکور، برای به انجام رسانیدن شایسته آن مسئولیت برنامه‌ریزی کنیم.
- (۵) هرچه زودتر برنامه‌ریزی را به عمل وصل کنیم.

امیدواریم در کنار سایر مسئولیت‌های مهم زندگی، در مقام یک دانشجوی مسئول نسبت به مسئولیت ارزشمندتان در زمینه‌های تحصیلی، ثابت قدم و علاقمند باشید و سال تحصیلی پرباری را پیش‌رو داشته باشید.

(برگرفته از نشریه "پیام مشاور" دفتر مشاوره و سلامت وزارت علوم و مرکز مشاوره دانشگاه تهران . سال ۱۳۹۴)